



@Tarikheman3

کد پاور: ۱/۸

پاورپوینت متن و تصویر درسی ۸

تاریخ ۱

پایه : دهم علوم انسانی

تهیه و تنظیم از : احمد اسدی اقدم – مرند (آذربایجان شرقی)

موضوع درس ۸

سپیده دم تمدن ایرانی

هدف کلی از این درس :

فلات ایران، مهد یکی از کهن ترین و غنی ترین تمدن ها است. شما در این درس، با استفاده از شواهد و مدارک باستان شناسی، زندگی اجتماعی ساکنان فلات ایران را در دوران پیش از تاریخ و چگونگی تأسیس و گسترش تمدن در این فلات، تجزیه و تحلیل می کنید.

جغرافیای تمدنی ایران

جغرافیای تمدنی ایران

در سرزمین ها و کشورهای مختلف جهان داشته است.

پیدایش تمدن های نخستین

سیر رویدادها و تحولات تاریخی

شرایط و عوامل جغرافیایی
تأثیر بسزایی در

تاریخ و تمدن کهن ایران نیز به طرز چشمگیری از عوامل جغرافیایی تأثیر پذیرفته است.

برای مطالعه و شناخت کامل تاریخ و تمدن ایران، ناگزیر از توجه به جغرافیای آن هستیم.

در نتیجه

موقعیت جغرافیائی فلات ایران

دریای مازندران (خزر) و دریاچه آرال

شمال

جلگہ بین النهرین

غرب

موقعیت جغرافیائی فلات ایران

شرق

جلگہ سند

جنوب

خلیج فارس، دریای مکران (عمان) و
اقیانوس ہند

محدوده جغرافیای فلات ایران

دهاویند

هندوکوش

کوه سلیمان

زاگرس

جبال بارز

موقعیت جغرافیایی فلات ایران



کوه ها و رشته کوه های بزرگ و کوچکی ، این فلات را در بر گرفته و در دامنه و میان آنها ، دشت ها و جلگه هایی با آب وهوای متفاوت به وجود آمده است.



تصویر ماهواره ای فلات ایران



نواحی کوهپایه ای و سرزمین های پست ایران ، براساس میزان بارندگی و رطوبت آنها ، از گذشته های بسیار دور، محیط مناسبی برای زندگی انسان و برپایی سکونتگاه های روستایی و شهری بوده اند.





مهمترین تاثیرات موقعیت جغرافیایی فلات ایران

▪ **موقعیت جغرافیایی فلات ایران نیز تأثیر زیادی بر شکل‌گیری تاریخ و تمدن آن داشته است.**

▪ **ایران به واسطه موقعیت جغرافیایی خاص خود در جنوب غربی آسیا، پل ارتباطی شرق و غرب جهان باستان بود.**

▪ **در عصر باستان، مهم‌ترین راه‌های زمینی و دریایی که تمدن‌ها و کشورهای بزرگ را به یکدیگر متصل میکردند، از میهن ما می‌گذشتند.**

▪ **خلیج فارس و دریای مکران نقش مهمی در برقراری ارتباط تجاری، سیاسی، نظامی و فرهنگی میان سرزمین‌های دور و نزدیک جهان آن روز داشتند.**

مهمترین تأثیرات موقعیت جغرافیایی فلات ایران

▪ این موقعیت جغرافیایی، ایران را به کانون مبادلات فرهنگی، هنری و اقتصادی در جهان باستان تبدیل کرده است.

که ایرانیان نقش فعال و مؤثری در انتشار و گسترش فرهنگ و تمدن به عهده گیرند.

موجب شده بود

کشور ما به دلیل موقعیت جغرافیایی خود، در معرض مهاجرت ها و هجوم پیاپی اقوام مختلف و حکومت های خارجی قرار داشت.

این مهاجرت ها و هجوم ها تأثیر فوق العاده ای بر جنبه های گوناگون زندگی سیاسی، اجتماعی، فکری، فرهنگی و اقتصادی ایرانیان در طول تاریخ گذاشته است.

ایران در دوران پیش از تاریخ

ایران در دوران پیش از تاریخ

کهن ترین ساکنان فلات ایران

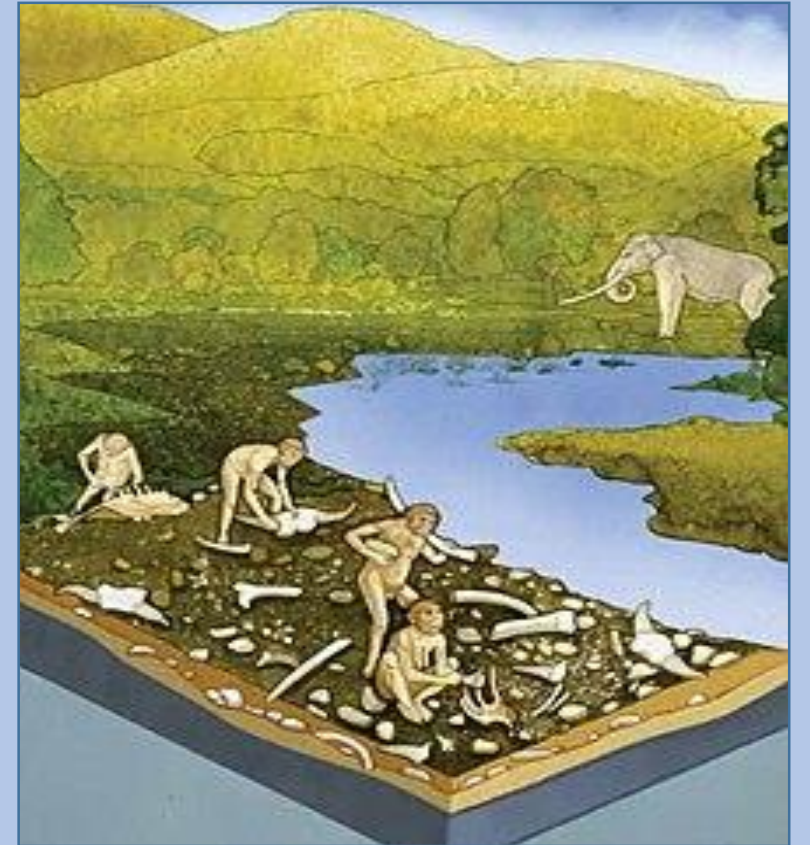
کهن ترین ساکنان فلات ایران

▪ سابقه حضور انسان در فلات ایران به طور دقیق روشن نیست.

▪ اما بعضی پژوهشگران احتمال داده اند گروه هایی از جمعیت های انسانی از آفریقا ، آسیای مرکزی ، قفقاز و شبه قاره هند در دوران پارینه سنگی به سوی سرزمین ما مهاجرت کرده اند.

▪ کهن ترین نشانه و آثاری که از حضور انسان در ایران تاکنون کشف شده، مربوط به بستر کشف رود در نزدیکی مشهد در خراسان رضوی است.

▪ قدمت ابزارهای سنگی یافت شده در این مکان را حدود ۱ میلیون سال تخمین زده اند.



منطقه باستانی کشف رود



منطقه باستانی کشف رود





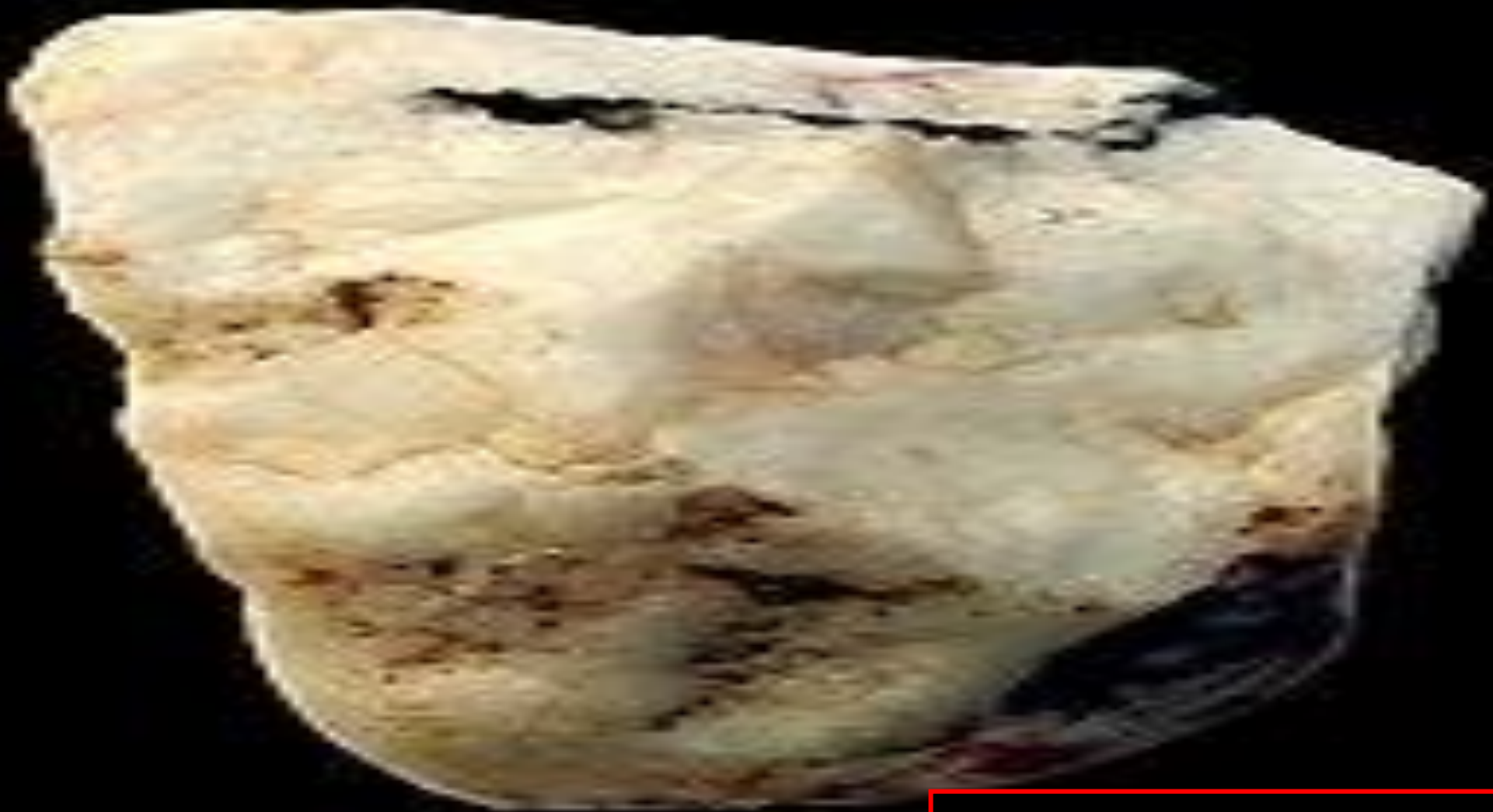
منطقه باستانی کشف رود





منطقه باستانی کشف رود





منطقه باستانی کشف رود



کهن ترین ساکنان فلات ایران



از دیگر مناطق ایران، به ویژه از غارها نیز ابزارهای سنگی مختلفی با قدمت کمتری به دست آمده است.

به هر حال تا ۱۲ هزار سال پیش، نواحی پایکوهی و دشت های ایران جولانگاه انسان هایی بوده که در پی شکار جانوران و گردآوری گیاهان خوراکی بوده اند.



ابزار سنگی ، پارینه سنگی قدیم - شیوه تو - مهاباد





سنگ خراشده غار دو اشکفت کرمانشاه
پارینه سنگی میانی



تیغه سنگی، غار یافته - لرستان،
پارینه ، سنگی جدید



سنگ نوک تیز، هلیلان - ایلام،
فراپارینه سنگی

ایران در دوران پیش از تاریخ

از نخستین روستاها تا نخستین شهرها

از نخستین روستاها تا نخستین شهرها

کاوش های باستان شناسی اخیر در محوطه باستانی چغاگلان در شهرستان مهران نشان داده است که ساکنان نواحی کوهپایه ای زاگرس، نخستین مردمانی بوده اند که حدود ۱۲ هزار سال پیش از دوره شکار و گردآوری خوراک به دوره یک جانشینی و تولید خوراک شدند.

این اقدام به منزله ورود انسان از دوره شکار و گردآوری خوراک به دوره یکجانشینی و تولید خوراک در فلات ایران است.

با روی آوردن گروه هایی از مردم به کشاورزی و دامپروری، به تدریج سکونتگاه ها و روستاهایی نخست در غرب و سپس در دیگر مناطق ایران پدید آمد.

ساکنان این سکونتگاه ها با گسترش و پیشرفت مهارت های ابزارسازی شان، علاوه بر آنکه کشاورزی و دامداری را گسترش بخشیدند.

زمینه صنایع و هنرهای گوناگونی مانند سفالگری، فلزکاری، بافندگی و خانه سازی نیز به پیشرفت ها و موفقیت های چشمگیری دست یافتند.



چُغاگلان – شهرستان مهران





کشت گیاهان در چُفاگُلان (مانند جو و گندم)





اهلی کردن جانوران (مثل بز و گوسفند)





منطقه باستانی چغا گلان





پدید آمدن سکونتگاه ها و روستا ها در غرب و دیگر مناطق ایران





نشانه های انسان های اولیه در ایران





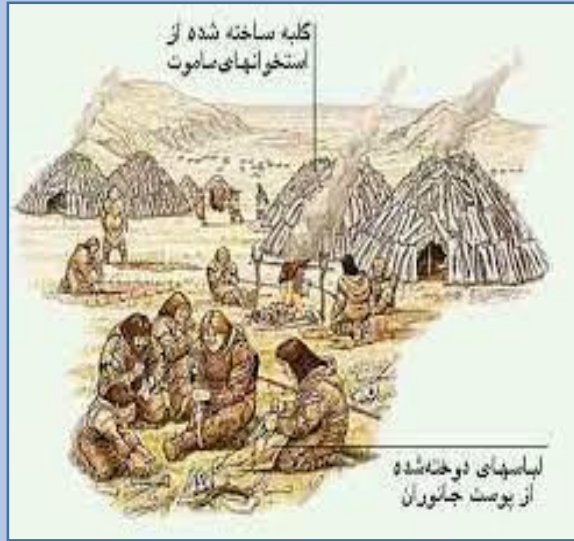
گسترش کشاورزی و دامداری ، پس از سکونت دائمی انسانی



پشرفت های و موفقیت های چشمگیر در صنایع و هنرهای گوناگونی



خانه سازی



بافندگی



فلز کاری



سفالگری

سفالگری

سفالگری

مردم ایران از حدود ۸ هزار سال پیش در ساختن ظروف و ابزار سفالی پیشرفت قابل توجهی یافتند

○ با اختراع چرخ سفالگری، دگرگونی بزرگی در ساخت ظروف سفالی به وجود آمد.

○ ظروف سفالی ساده و نقش دار متنوعی از سکونتگاه های باستانی ایران به دست آمده است.

○ این ظروف در سرزمین های دیگر، از جمله بین النهرین مشتریان فراوانی داشت.



اختراع چرخ سفالگری

فایز



اختراع چرخ سفالگری





سفالگری





ظرف سفالی قدیمی





کاسه سفالی، ۴۰۰۰ ق.م تپه حصار - دامغان



ظرف سفالی، ۳۰۰۰ ق. م تپه گیان - نهاوند

فلز کاری

فلز کاری

- یافته های باستان شناسی نشان می دهد که مردم ایران از حدود ۸ هزار سال پیش با چکش کاری بر روی رگه های طبیعی مس ، برخی ابزارها ، به ویژه زیور آلات مسی ، می ساختند.
- بقایای کوره های ذوب و قالب گیری مس در برخی سکونتگاه های کهن بیانگر آن است که در حدود ۵ تا ۷ هزار سال پیش ساکنان این سکونتگاه ها به فنون ذوب و قالب گیری مس دست یافته بودند.
- آثاری از معدن بزرگ مس در شهرستان بافت در استان کرمان نیز کشف شده است.
- یکی دیگر از دستاوردهای صنعت فلز کاری ساکنان فلات ایران ، ساخت اشیا و ابزارهای مفرغی از طریق آمیختن مس با ماده قلع بود.
- مفرغ های لرستان ، بهترین نمونه از صنعت و هنر فلز کاری ایران به شمار می روند.



ساخت برخی ابزارها ، به ویژه زیورآلات مسی



بقایای کوره های ذوب و قالب گیری مس



تپه زاغه در قزوین



تپه یحیی در استان کرمان



تل ابلیس



شهداد



معماری شهر کوتوله های شهداد





انسان های کوتوله ۶۰ سانتی





تپه یحیی در استان کرمان





تپه یحیی در استان کرمان





تپه زاغه در قزوین





تپه زاغه در قزوین





تپه زاغه در قزوین





کشف آثار معدن مس در شهرستان بافت (استان کرمان)





کشف سکه مسی قدیمی در کرمان





ساخت اشیا و ابزارهای مفرغی از طریق آمیختن مس با مادهٔ قلع





ساخت اشیا و ابزارهای مفرغی از طریق آمیختن مس با ماده قلع





ساخت اشیا و ابزارهای مفرغی





ظروف مفرغی





ظروف مفرغی



اشیا و ظروف سنگ صابونی



■ **اشیا و ظروف سنگ صابونی** ، از دیگر مصنوعات است که توسط مردم برخی سکونتگاه های کهن به ویژه **جیرفت و تپه یحیی در استان کرمان** ، با مهارت و ظرافت تمام ساخته می شد.

■ شواهد باستان شناسی نشان می دهد که سکونتگاه های مذکور از **مراکز مهم تولید و صدور سنگ صابون** به مناطق دور و نزدیک بوده اند.

سنگ های صابونی

نام صابونی اغلب برای هر نوع سنگی که در هنگام لمس کردن ، صابونی و لغزنده باشد به کار می رود ،
و در رنگ های معمولاً : **خاکستری ، مایل به آبی سبز یا قهوه ای و رنگارنگ** می باشد، بکار می رود.





ظرفی از جنس سنگ صابونی - جیرفت



نمونه ای از اشیای سنگ صابونی تپه یحیی – بافت



اشیا و ظروف سنگ صابونی





اشیا و ظروف سنگ صابونی

فانچ



اشیا و ظروف سنگ صابونی



خانه سازی

خانه سازی

- ساکنان فلات ایران نیز مانند مناطق دیگر جهان ، در ابتدای یکجانشینی ، سرپناه ها و کلبه هایی نه چندان مقاوم از سنگ، چوب و شاخ و برگ درختان و گیاهان می ساختند.
- آنان اندک اندک آموختند که با استفاده از **گل و سنگ** و سرانجام **خشت** ، بناهای محکم تری بسازند.
- آنها سطح دیوارها را با **کاهگل** می پوشاندند و گاه **رنگ آمیزی** میکردند.
- **سقف خانه ها** را معمولاً با **تیرهای چوبی** می پوشاندند.



غارنشینی انسان های نخستین





حفاری در محوطه باستانی گودین تپه - کنگاور





ساختن خانه از گل و سنگ و خشت





ساختن خانه از گل و سنگ و خشت



پدید آمدن شهرها

پدید آمدن شهرها

در حدود ۵ هزار سال پیش، نخستین شهرها در فلات ایران به وجود آمد.

خوزستان

شهرهای شوش و چغامیش

کرمان

شهداد و جیرفت

سیستان

شهر سوخته

کاشان

سیلک



تپه حصار •

تپه سیلک •

شهر سوخته •

تل ابلیس •

حیرفت

بمبوره •

پدید آمدن شهرها





شهر شوش (خوزستان)





شهر چغامیش (خوزستان)





شهر شهداد در کرمان





شهر جیرفت (کرمان)





شهر سوخته (سیستان)





شهر سوخته (سیستان)





شهر سوخته (سیستان)





شهر سیلک (کاشان)





تپه سیلک کاشان





Small white label with text, likely a specimen identification tag, located on the inside of the box lid.

تپه سیلک کاشان



دوران تاریخی

تمدن کهن عیلام



تمدن عیلام (ایلام)

تمدن عیلام (ایلام)

▪ دوران تاریخی فلات ایران با تاریخ ایلام ، که اطلاعات مکتوبی در باره آن وجود دارد، آغاز می شود.

▪ سرزمین اصلی ایلامیان شامل جلگه خوزستان و مناطق کوهستانی زاگرس جنوبی و میانی بود.

▪ دلیل : اقتصاد بین النهرین نیازمند منابع طبیعی و معدنی فلات ایران بود.

▪ نتیجه : اتحاد حاکمان کوچک و مستقل ایلامی در حدود ۲۶۰۰ ق.م. با یکدیگر و تاسیس پادشاهی ایلام

فرمانروایان سومری و آگدی ، پیایی به سرزمین ایلامی ها لشکر کشی می کردند



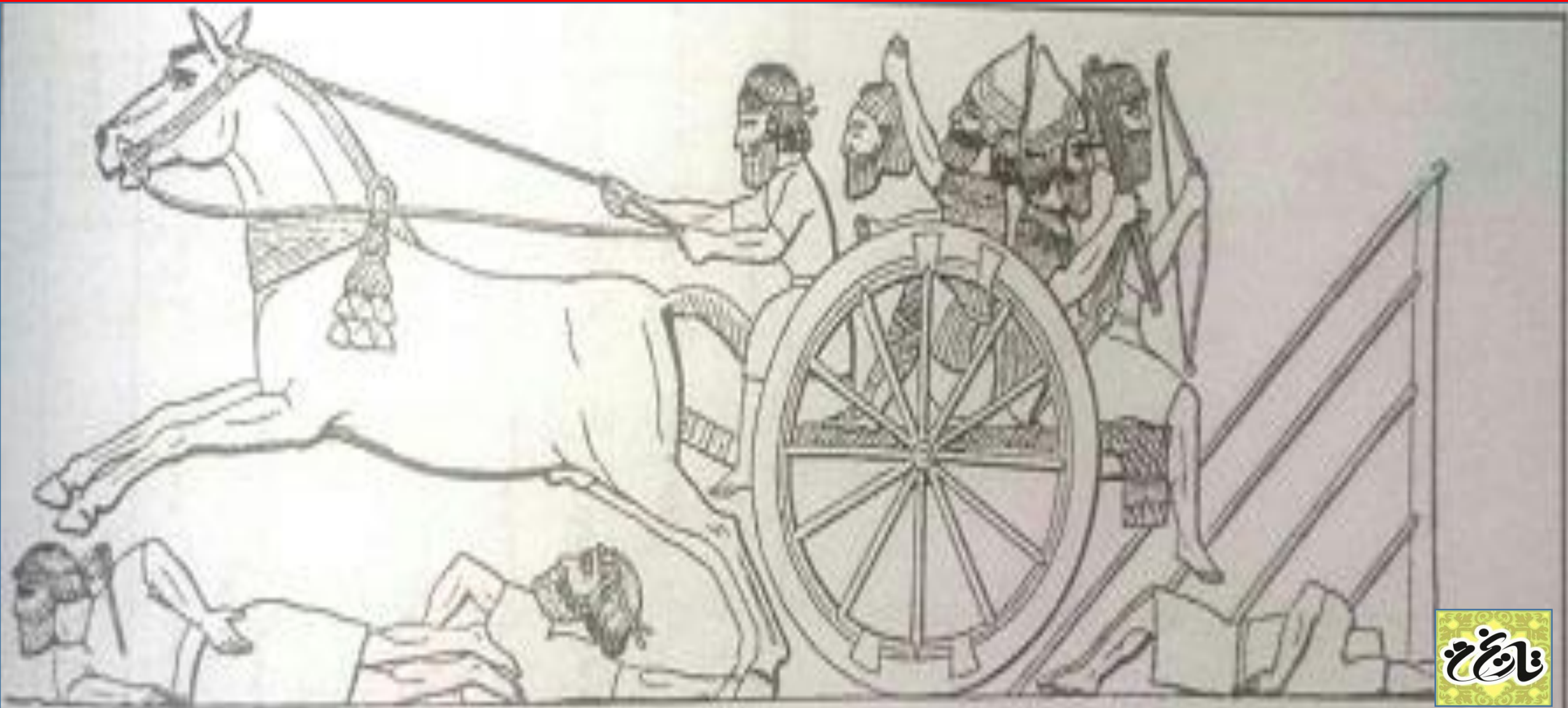
موقعیت جغرافیای ایلامیان (عیلامیان)



تاریخ سیاسی ایلام (عیلام)

- **حکومت و تمدن ایلام**، همواره با همسایگان بین النهرینی خود، مانند سومریان، اکدیان، بابلیان و آشوریان، **ارتباط تنگاتنگ سیاسی، فرهنگی و تجاری** داشت.
- قلمرو ایلام بارها مورد **هجوم سپاهیان بین النهرین** قرار گرفت و **استقلال** خود را از دست داد؛ اما ایلامیان دوباره **قدرت می گرفتند**.
- **پادشاهان ایلام** نیز هرگاه فرصتی به دست می آوردند به **بین النهرین** لشکرکشی می کردند.
- ایلام همچنین با **دیگر مناطق فلات ایران و سرزمین های مجاور آن**، مانند آسیای صغیر و هند، **روابط تجاری** داشت.
- **ارتباط های سیاسی و تجاری** موجب **شکل گیری روابط فرهنگی** میان این سرزمین ها شد و **دین، فرهنگ، خط و زبان آنها** را تحت تأثیر قرار داد.

حکومت ایلام، سرانجام پس از قرن‌ها سلطنت، بر اثر یورش ویرانگر آشوریان در قرن ۷ ق.م. دچار انحطاط و فروپاشی شد.



تمدن عیلام (ایلام)

شهر و شهرنشینی

شهر و شهر نشینی

در قلمرو ایلام، شهر نشینی رونق داشت.

شوش در مرکز جلگه خوزستان، یکی از پایتخت های ایلامیان بود.

این شهر که یکی از کهن ترین شهرها و مراکز تمدنی جهان به شمار می رود، در دوران حکومت ایلامی ها به اوج شکوفایی اقتصادی رسید

پیشه ها و صنایع مختلفی مانند سفالگری، فلزکاری و بافندگی در آن شهر رونق یافتند.

شهر بزرگ و آباد شوش که در نتیجه یورش آشوربانیپال با خاک یکسان شده بود، در دوران سلسله هخامنشیان دوباره شکوه و عظمت دیرین خود را بازیافت.



شهرسازی و شهرنشینی در ایلام باستان





شهر نشینی در تمدن ایلام



شوش

شوش در مرکز جلگه خوزستان، یکی از پایتخت های ایلامیان بود

این شهر که یکی از کهن ترین شهرها و مراکز تمدنی جهان به شمار می رود، در دوران حکومت ایلامی ها به اوج شکوفایی اقتصادی رسید

پیشه ها و صنایع مختلفی مانند سفالگری، فلزکاری و بافندگی در آن شهر رونق یافتند

شهر بزرگ و آباد شوش که در نتیجه یورش آشوربانیپال با خاک یکسان شده بود، در دوران سلسله هخامنشیان دوباره شکوه و عظمت دیرین خود را بازیافت



شهر باستانی شوش





شهر باستانی شوش





شهر باستانی شوش





تصویر بازسازی شده از شهر باستانی شوش



ایلامیان در بخش شرقی قلمرو خود، واقع در استان فارس امروزی نیز پایتخت دیگری به نام انشان یا آنزان داشتند.





شهر اینده (آنشان یا انزان)





سیمش از دیگر شهرهای ایلام است که احتمالاً بر جای **خرم آباد کنونی** قرار داشته است.





معماری در دوره ایلام

معماری در دوره ایلام

○ در دوره ایلام ، معماری پیشرفت چشمگیری کرد و استفاده از آجر در ساختن بناها رایج شد.

شاهکار معماری دوره ایلامی

○ معبد چغازنبیل در نزدیکی شهر شوش

ویژگی معماری معبد چغازنبیل

○ با استفاده از خشت خام در چند طبقه بنا شده است
○ روکشی از آجرنوشته ها و آجرهای لعاب دار دارد.



معبد چغازنبیل ، شاهکار معماری دوره ایلامی





معبد چغازنبیل ، شاهکار معماری دوره ایلامی





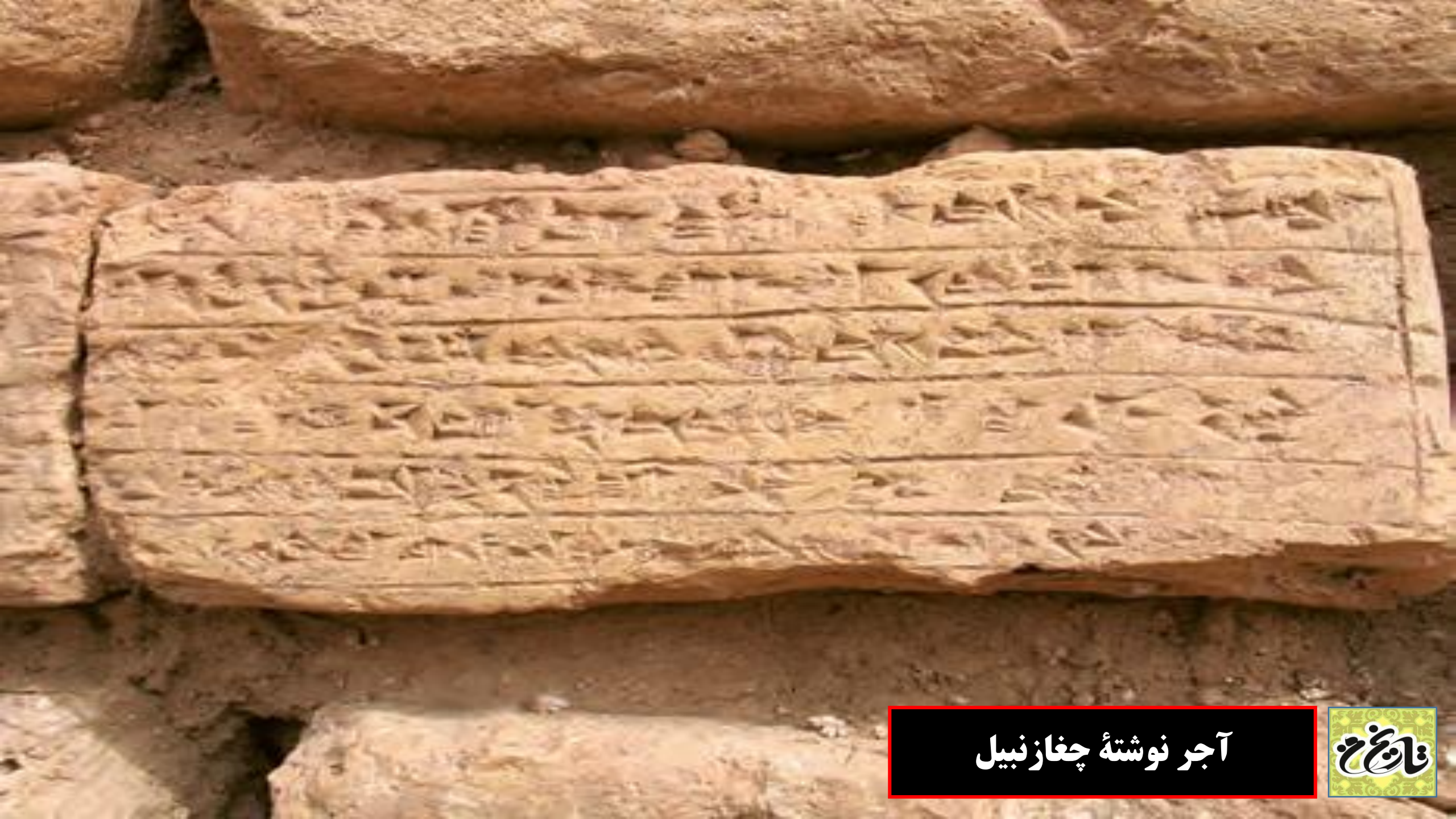
بزرگترین اثر باقی مانده از تمدن ایلامی ها





معبد چغازنبیل





آجر نوشته چغاز نibel



تمدن عیلام (ایلام)

دین و اعتقادات

دین و اعتقادات:

ایلامیان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند و از آنان برای پیشرفت کار خود کمک می خواستند.

عقیده مردمان ایلام قدیم ، خدایان دارای نیروی ماوراء طبیعی بودند که آنان را بر هر کاری توانا می ساخت.

از جمله محبوب ترین خدایان ایلامی ، اینشوشیناک به معنی خدای شهر شوش بود. معبد چغازنبیل، ستایشگاه این خدا محسوب می شد.



خدایان تمدن ایلام





اینشوشیناک





مجسمه اینشوشیناک



الهه های مادر

▪ الهه های مادر نیز بسیار مقدس بودند و مقام رفیعی در سلسله مراتب خدایان ایلامی داشتند.

▪ ایلامیان این الهه ها را به عنوان **مادر خدایان** می پرستیدند و برای آنان **معابدی ساخته بودند**.

▪ در کاوش های باستانی شوش ، پیکره های گلی فراوانی، که به « **الهه** » معروف اند ، کشف شده که **دلالت بر احترام و تقدس آنها نزد مردم دارد**.

▪ از دیگر مراکز تمدنی ایران نیز **پیکره هایی از الهه های مادر** به دست آمده که نشان می دهد عقیده به این الهه ها در ایران فراگیر بوده است.



الهه ایلامی ها



در ایلام، کاهنان آداب و تشریفات دینی را زیر نظر **کاهن بزرگ** به جامی آوردند.



مقام و منزلت والایی زنان در تمدن ایلام

یکی از ویژگی های مهم تمدن ایلامی و در واقع تمدن کهن ایرانی ، **مقام و منزلت والایی** است که زنان داشته اند.

▪ به طور کلی در جوامع باستانی فلات ایران، **زنان موقعیت اجتماعی ممتازی داشتند و دارای قدرت و نفوذ فراوان بودند.**

▪ **زنان در کارهای مهم جامعه ، نقش اساسی و تعیین کننده داشتند.**

▪ **نقوش و پیکره های برجای مانده از دوره ایلامی نشان می دهد که زنان در امور اجتماعی و اقتصادی و مراسم رسمی سیاسی و دینی حضور چشمگیری داشته اند.**



پیکرہ ملکہ نپیراسو، همسر اونتش گل (پادشاہ ایلام)





جام مرو دشت





نقش پررنگ زنان در ایلام باستان



خسته نباشید

موفق و سربلند باشید / احمد اسدی اقدم - آذربایجان شرقی . مرند



تاریخ

کانال تخصصی «تاریخ من» @tarikheman3